

SZILVÁSI LÉNA

Egy nélkülözhetetlen könyv

Herczog Mária: Gyermekvédelmi kézikönyv
KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp. 2001

A szakmai sajtóban nem lelt visszhangra, ugyanakkor sok példányban elkelt, s a gyermekjólét és gyermekvédelem területe iránt érdeklődők számára alapirodalommá vált Herczog Mária könyve, a Gyermekvédelmi kézikönyv. Igazán hiánypótló irodalom. Az első olyan kötet, amely a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló, 1997-es törvény óta megjelent, és a törvény szellemiségét és szerkezetét követi.

A szakmai visszhang elmaradása inkább a szakmai közbeszéd hiányára utal, nem a kötetet minősíti. A könyv hiánypótló funkcióját nem lehet elégszer hangsúlyozni, mivel a törvény óta kialakult gyermekjóléti hálózatban feladatot vállaló szakemberek és szakképzetlen munkatársak nagyon kevés olyan szakmai anyagot találnak, amely ilyen szorosán próbál közelíteni azokhoz a kérdésekhez, melyekkel ők a mindennapjaikban találkoznak. Sok gyermekjóléti munkatárs számára a feladatok teljesen újak, és azt is tudjuk, hogy sok, kisebb településen magányosan dolgoznak ezek a kollégák, szakmai háttér és rendszeres konzultációs lehetőség nélkül.

Hasonlóan fontos funkciót tölt be Herczog Mária könyve az oktatásban. Magam is oktatok leendő szociális szakembereket és jól ismerem a rendelkezésre álló szakirodalmat. Hosszú a listája azoknak a szakkönyveknek, amit a gyermekvédelem és gyermekjólét megismeréséhez ajánlani szoktunk, de nincs olyan kézikönyv, amely ennyire pontosan fedné le azt a területet, amit egy leendő szakembernek ismernie kell.

A kötet a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerkezetét követve épül fel. Így kulcsot ad a törvény megismeréséhez is, és egyben értelmezési lehetőségeket kínál a törvény adta lehetőségek kiaknázásához. Tartalmazza azokat az alapismereteket, amelyeket minden, a szociális területen dolgozó szakembernek ismernie kell a gyermekvédelemről, és nagyon jó kiindulási alapot és eligazítást jelent azok számára, akik a területet mélyebben is meg akarják ismerni. A könyv lábjegyzetei és irodalomjegyzéke révén az olvasó tágíthatja ismereteit az őt érdeklő irányban. A könyv jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy egységes nyelvezetet használjanak a szakterület szakemberei, hogy egyre erősebb legyen a párbeszéd a gyermekvédelem különböző területein dolgozó munkatársak és az eltérő képzettségű szakemberek között. Ez pedig előfeltétele a törvény által is nevesített együttműködési kötelezettségnek, ami sajnos még mindig nem jellemző a gyermekvédelemre, de még kevésbé lehetséges akkor, ha a különböző szakemberek különböző zsargont használnak.

A szakmai állításokat, esetleges beavatkozási formákat, szakmai dilemmákat jól megválasztott esetpéldák teszik még érthetőbbé. Ettől válik

RECENZIO

a könyv tartalma könnyen emészthetővé és alkalmazhatóvá. A felépítése folytán kézikönyv-jellege is nagyon hangsúlyos. A tartalomjegyzék jól strukturálja a könyvet és azon belül könnyen megtalálhatók egy-egy keresett téma, kérdés elméleti és gyakorlati, hazai és nemzetközi vonatkozásai. A példákon túl gyakorlati ötletek, szempontrendszerek, kategória-rendszerek, hüvelykujj-szabályok vannak felsorolva egyes szakmai fogalmaknál, melyek sok esetben akár egy az egyben alkalmazhatók, vagy megváltoztathatók a felhasználó intézmény sajátos szempontjainak megfelelően. A könyv hihetetlenül ötletgazdag és a szerző nagyon bátran használ külföldi és hazai kézikönyvekből, szakmai kiadványokból ötleteket. Ettől a mű eklektikus, de ez egyúttal erénye is. Biztos vagyok benne, hogy az olvasó nem tud egyforma lelkesedéssel fogadni minden egyes ötletet, de biztosan talál benne jó néhány olyat, ami saját területén is alkalmazható.

Az olvasó figyelmébe ajánlom a fejezeteket indító mottókat. Ezek a jól kiválasztott idézetek érzékenyen mutatnak rá a terület mélyebb filozófiai összefüggéseire.

A szerző szándéka szerint ez a könyv egy első, lehetséges változata egy gyermekvédelmi kézikönyvnek. És ez nagyon tiszteletreméltó kezdeményezés. Egy ilyen első kézikönyv nem törekedhet teljességre, valóban kézikönyvek sorozatára van szükség a gyermekvédelmi és gyermekjóléti gyakorlatban. Éppen ezért minden olvasóban többféle hiányérzet is megfogalmazódhat, s biztos, hogy számtalan égető szakmai kérdése, dilemmája megoldatlan marad a kézikönyv elolvasása után. És biztosan sokan lesznek elégedetlenek az egyes részek kidolgozatlanlansága miatt. Azonban álljunk hozzá konstruktívan: ki-ki a maga tehetsége, tudása és lehetősége szerint egészítse ki a kézikönyvet szóbeli kiegészítéseivel, ha oktatóként használja, újabb kézikönyv megírásával, amennyiben egy területet különösen jól ismer, egy rövid szakmai vagy újságcikk megírásával.

A gyermekvédelem kérdése a társadalom egészét érintő kérdés. Mindannyian voltunk gyerekek, gyerekeket nevelünk vagy nevelnek a közeli körünkben, szociális szakemberekként pedig felelősek vagyunk gyerekek és családok sorsáért. A gyermekvédelemben nincs egyetlen járható út, mint ahogyan nincs egyetlen érvényes gyermeknevelési módszer sem. Társadalmanként, társadalmi csoportonként, kultúránként eltérőek lehetnek a gyermeknevelési szokások, és éppen ezért nem lehet teljesen egységes semmilyen kézikönyv sem. Ami viszont közös nevező az az, hogy minden gyereknek különleges kapcsolata van szüleivel, családra vagy családszerű, biztonságos környezetre van szüksége ahhoz, hogy felnőttként a társadalom aktív tagjává váljon és képes legyen kielégítő emberi kapcsolatokban élni. Fontos az, hogy felkészülten, felelősen, de nagy kreativitással és nyitottsággal forduljunk azon családok felé, akik bármilyen okból fogva segítségünket kérik vagy azt kénytelenek igénybe venni. És ahhoz, hogy ezt meg tudjuk tenni, Herczog Mária könyve sokat segít szellemiségében, tárgyyszerűségében, ötletgazdagságában.

Ezzel a kézikönyvvel is, mint ahogy többi írásával és az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézetben végzett munkájával Herczog Mária a gyermekek sorsa iránti mély elkötelezettségéről tett bizonyosságot. Köszönet érte.